

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

УДК 657.44

Н.А. Зеленюк

Житомирський національний агроекологічний університет, Житомир

Житомирський інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом, Житомир

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ У СФЕРІ РЕСТОРАННО-ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Розглянуто необхідність дослідження та поглиблення доходів на рівні підприємств ресторанно-готельного бізнесу, обліково-аналітичне забезпечення напрямків їх дослідження з урахуванням науково-методичних, математико-методологічних аспектів з прикладно-практичного відхилення внутрішнього та зовнішнього бачення поставленої моделі

Ключові слова: механізм ресторанно-готельного бізнесу, модель отримання прибутку, доходи, обліково-аналітичне забезпечення управління доходами

Постановка проблеми

Стимулювання розвитку підприємництва – основне завдання прибутку в економіці з ринковими відносинами. Тільки завдяки одержанню прибутку розвиватиметься підприємство. У сукупності це свідчатиме про те, що відбувається економічне зростання держави. Економіка не може бути стаціонарною, тому що замість прогресу може бути тільки один інший, протилежний напрям – занепад. Щоб цього не сталося, варто дати можливість підприємствам забезпечувати себе фінансовими ресурсами і одержувати достатні прибутки з метою досягнення високих фінансово-економічних результатів на всіх рівнях економіки в країні

В умовах ринкової економіки, в епоху інституціонального суспільства, в еру інформатизації людства не зникає актуальність дослідження поняття та особливостей обліку, аналізу та контролю категорії «дохід».

Вся перспективна і поточна діяльність підприємства спрямована на отримання доходу для забезпечення свого існуючого стану чи подальшого розвитку. Тому актуальна проблема в управлінні доходами є отримання своєчасної повної та достовірної інформації про фактори, що впливають на розміри доходу та напрямки його використання для подальшого ефективного його використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженням питань проблематики обліково-аналітичного забезпечення доходів займалися такі

російські та вітчизняні вчені, як І.М. Алієв, С.А. Аронова, А.М. Бортник, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, Б.Т. Жарилгасова, М.Д. Заводчиков, З.В. Задорожний, Г.Є. Каратаєва, Л.М. Кіндрацька, Г.Г. Кірейцев, Г.С. Кличова, Д.С. Комшанов, М.Р. Лучко, Н.М. Малюга, Л.В. Нападовська, П.П. Німчинов, М.Я. Остап'юк, С.Ю. Полонський, М.С. Пушкар, В.К. Савчук, В.В. Сопко, І.С. Ульянов, В.О. Шевчук, Б.А. Шогенов та ін., враховуючи здобуток цих вчених, питання огляду досягнутих ними результатів потребують детальнішого вивчення, оскільки наша проблематика досліджується у сфері ресторанно-готельного бізнесу.

Постановка завдання

Аналіз науково - теоретичного обґрунтування, уточнення наукових положень та розробка методичних підходів і практичних аспектів, математично-методологічного обґрунтування, функціонування економічних механізмів обліково-аналітичного забезпечення управління доходами підприємств ресторанно-готельної індустрії.

Виклад основного матеріалу дослідження

Доходи є фінансовою базою розвитку діяльності підприємства, отже економічного розвитку держави та її стійкості, тобто добробуту суспільства.

Відповідно до мети дисертаційного дослідження були визначені такі основні задачі і завдання:

- удосконалити та поглибити підходи до визначення категорії;
- опрацювати наукові джерела в контексті визначення сутності економічних механізмів;
- забезпечити управління доходами підприємств в ринкових умовах;
- дослідити та проаналізувати економічну політику держави, її вплив на обліково-економічну політику підприємства;
- порівняти та розширити загальні підходи до обліково-аналітичного управління доходами підприємства із зарубіжним досвідом;
- оцінити стан розвитку підприємств, дослідити процес формування та облік доходів і фінансових результатів підприємств;
- розробити напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління доходами підприємств в розрізі економічних умов.

Готельно-ресторанна сфера як одна з високорентабельних галузей світової економіки, у XXI ст. стає провідним напрямом економічного і соціального розвитку України. Міжнародний досвід свідчить, що необхідною передумовою активного та успішного просування цієї галузі на ринок держави є сучасна туристична інфраструктура. Сьогодні туризм формує економіку багатьох держав, регіонів, стає важливим чинником стабільного розвитку світової індустрії гостинності.

В усьому світі готельно-ресторанний бізнес є одним з найбільш привабливих для інвесторів, а його рентабельність у розвинутих країнах не нижча за 40%, при цьому в "туристичних" зонах досягає відмітки 100%. Щодо України, то на думку спеціалістів, до 1997 року оператори ринку працювали в досить непоганих умовах, а саме наявність не дуже вимогливих до рівня сервісу платоспроможних клієнтів дозволяла досягати рентабельності 50%. Саме у цей період у країні з'явилося чимало нових приватних готелів та ресторанів, а старі «гравці» могли повністю реконструювати власні фонди. Сьогоднішня ситуація докорінно відрізняється. Вибгливість клієнтів щодо рівня сервісу, конкуренція між «гравцями» та несприятлива економічна ситуація змінили правила гри у готельно-ресторанному бізнесі на суворіші.

Створення сучасної індустрії туризму неможливо без підприємств готельного й ресторанного господарства, які сприяють задоволенню таких першочергових потреб туристів, як проживання й харчування. Тому досить важливе значення для України відіграє чемпіонат «Євро-2012» оскільки велика кількість гостей матиме нагоду скористатися послугами ресторанно-готельної сфери обслуговування, а власники ресторанів та готелів – можливість отримати досить

значний прибуток. Саме тому в великих містах нашої країни почали будівлю та налагодження системи надання послуг у сфері туризму. Важливе значення для готельного бізнесу є покращення сервісу і надання готелю більшої кількості зірок.

Основні заходи, що будуть впроваджені українським урядом з метою подолання вищезазначених проблем і забезпечення сталого розвитку готельного господарства країни сформульовані наступним чином:

- сформувати механізм підтримки будівництва нових готельних об'єктів;
- забезпечити пільгове кредитування будівництва і реконструкції готелів, особливо в містах, що претендують на проведення фінальної частини Чемпіонату Європи-2012 з футболу;
- забезпечити прозорий порядок резервування місць під будівництво готелів і їх виділення на тендерній основі;
- пільга на 10 років підприємствам готельних послуг;
- скорочення процедури, пов'язаної з отриманням дозволів на будівництво і реконструкцію.

Одним із прикладів до вирішення питання підготовки до Євро 2012 є Всеукраїнський з'їзд Асоціації готельних об'єднань і готелів міст України, що відбувся в Івано-Франківську, — це підготовка готелів до «Євро-2012».

Згідно з Державною цільовою програмою підготовки і проведення чемпіонату з футболу «Євро-2012» до кінця листопада 2011 року треба буде підготувати 366 готелів.

Вся перспективна і поточна діяльність підприємства спрямована на отримання доходу для забезпечення свого нинішнього стану або подальшого розвитку.

Частину виробленої продукції (робіт, послуг) підприємства використовують для власних потреб, а частина реалізується на сторону. Кругообіг засобів на підприємстві завершується процесом продажу (або реалізацією), внаслідок якого господарючий суб'єкт отримує виручку в грошовій формі. Вона авансується на відновлення процесу кругообігу засобів (придбання предметів праці, на оплату праці та на інші витрати наступного циклу виробництва), його безперервне повторення. При реалізації продукції підприємству відшкодовуються у грошовій формі витрачені засоби на її виробництво та збут.

Як економічна категорія, дохід (виручка) є потоком грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманих від продажу продукції, товарів, робіт, послуг.

Вся продукція, отримана в результаті процесу виробництва, є валовою продукцією. Її вартість

визначається суспільно необхідними витратами живої й уречевленої праці та складається з двох частин: вартості витрачених засобів виробництва, тобто перенесеної вартості, і вартості, створеної живої праці. Перша частина постійно відтворюється в натурально-речовій і вартісній формах, а тому вона не є доходом. Друга частина складається з вартості, заново створеної в процесі функціонування живої праці, і утворює валовий дохід. Таким чином, валовий дохід відображає заново створену у процесі виробництва вартість або вартість валової продукції без уречевленої праці.

Для управління готельним підприємством, організації функціонального і технологічного процесів використовують ряд показників на основі яких розроблена модель отримання прибутку, для якого необхідний дохід, а для доходу необхідна сама діяльність, виробництво. Отже:

Модель отримання прибутку відображає система лінійних рівнянь:

$$x^1 = A_{11}x^1 + A_{12}x^2 + y^1,$$

$$x^2 = A_{21}x^1 + A_{22}x^2 - y^2,$$

де $x^1 = (x_1^1, x_2^1, \dots, x_n^1)^T$ – вектор-стовпчик валового надання продукції, послуг ресторанно-готельної індустрії основного виробництва;

$x^2 = (x_1^2, x_2^2, \dots, x_m^2)^T$ – вектор-стовпчик обсягів знищених забруднювачів (допоміжних продуктів, відходів);

$y^1 = (y_1^1, y_2^1, \dots, y_n^1)^T$ – вектор-стовпчик кінцевої продукції, послуг;

$y^2 = (y_1^2, y_2^2, \dots, y_m^2)^T$ – вектор-стовпець обсягів не знищених забруднювачів (викидів забруднювачів у довкілля); $A_{11} = (a_{ij}^{11})_{i,j=1}^n$ – квадратна матриця

коефіцієнтів прямих витрат продукції, послуг i на випуск продукції, послуг j ; $A_{12} = (a_{ig}^{12})_{i,g=1}^{n,m}$ –

прямокутна матриця коефіцієнтів прямих витрат продукції i на знищення одиниці забруднювачів

g ; $A_{21} = (a_{kj}^{21})_{k,j=1}^{m,n}$ – прямокутна матриця

коефіцієнтів прямого випуску забруднювачів k під час вироблення одиниці продукції, послуг

j ; $A_{22} = (a_{kg}^{22r})_{i,j=1}^m$ – квадратна матриця

коефіцієнтів прямого випуску забруднювачів k під час знищення одиниці забруднювача g (T – операція транспонування вектора).

К. Маркс: «Валовий дохід — це та частина вартості та вимірювана його частина валового

продукту, яка залишається за вирахуванням частини вартості та вимірюваної його частини всього виробленого продукту, який відшкодовує вкладений у виробництво і спожитий у ньому постійний капітал». Отже, валовий дохід — це частина вартості валової продукції за вирахуванням матеріально-грошових витрат, крім тих, що використані на оплату праці.

Однак К. Маркс зазначав, що "валовий виторг чи валовий продукт є весь відтворений продукт". Отже, у виторгу від продажу продукції та послуг, у масштабі всього народного господарства, виражена вартість валового продукту, який розподіляється на фонд відшкодування спожитих засобів виробництва та новостворену вартість, тобто валовий дохід.

Доходи відображаються в обліку та звітності згідно з принципами нарахування та відповідності доходів та витрат. Принцип нарахування передбачає відображення в обліку та фінансовій звітності доходів і витрат у момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Принцип нарахування повинен застосовуватися одночасно з принципом відповідності, згідно з яким витрати визнаються у Звіті про фінансові результати на основі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами.

Дохід визнається за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена. Критерії визначення доходу застосовуються окремо до кожної операції. Проте, для відображення сутності операції за певних умов необхідно застосовувати критерії визначення до окремих елементів однієї операції, які підлягають оцінці. Наприклад, вартість реалізації продукції включає суму за майбутні надані послуги, яка підлягає визначенню. Ця сума підлягає відстроченню і визнається доходом у період надання такої послуги. І навпаки, критерії визначення застосовуються до двох і більше операцій одночасно, якщо вони пов'язані таким чином, що сутність господарської операції не можна зрозуміти без розгляду декількох операцій у цілому.

Формування доходу підприємства розглянуто на рис. 1, отримання прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) залежить від здійснення основної діяльності суб'єктів господарювання. Прибуток є складовою частиною виручки від реалізації. Однак на відміну від виручки, надходження якої на поточний рахунок підприємства фіксується регулярно, обсяг отриманого прибутку визначається тільки за певний період (квартал, рік) на підставі даних бухгалтерського обліку. Формування доходу (виручки) підприємства від реалізації за об'єктами господарської діяльності відображено на рис.1, формування чистого доходу (виручки) підприємства відображено на рис.2.

Рис. 1. Формування доходу (виручки) підприємства від реалізації за об'єктами господарської діяльності

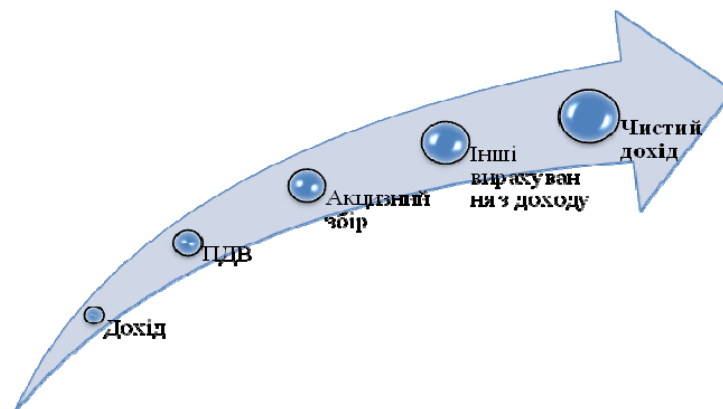

Рис.2. Формування доходу (виручки) підприємства від реалізації за об'єктами господарської діяльності

Різні види доходу від реалізації мають відповідні критерії визнання. У цілому виникнення доходів збігається з моментом, коли надійшли активи або зменшилися зобов'язання. Особливості визнання різних видів доходу від реалізації у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності зумовлено вимогами П(С)БО 15 «Дохід».

Не визнаються доходами такі надходження від юридичних і фізичних осіб:

- сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів;
- сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором користь комітента, принципала тощо;
- сума попередньої оплати за продукції (товарів, робіт, послуг);
 - сума авансу в рахунок оплати робіт, послуг;
 - сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором;
 - надходження, що належать іншим особам.

Критерії визначення доходу застосовуються окремо до кожної операції, але можуть застосовуватися також до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті такої операції (операцій).

В інших випадках дохід визнається під час збільшення активу чи зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Реально формування прибутку на підприємстві відбувається в міру реалізації продукції. Згідно із законодавчими актами України момент реалізації визначається за датою відвантаження продукції (товарів), а для робіт (послуг) – за датою фактичного виконання (надання) таких, або за датою зарахування коштів покупця на банківський рахунок постачальника.

Прибуток від реалізації продукції безпосередньо залежить від двох основних показників: обсягу реалізації продукції та її собівартості. На зміну обсягу реалізації продукції впливає зміна обсягу виробництва, залишків нереалізованої продукції, частки прибутку в ціні продукції (рентабельність продукції). На рисунку 3 наведено формування чистого прибутку (збитку) підприємства.

Схему побудови аналітичного обліку за рахунками 70 «Дохід від реалізації», 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 75 «Надзвичайні доходи» в бухгалтерії розглянуто на рис.3.

Підвищення ефективності господарювання переважно залежить від обґрунтованості, своєчасності і доцільності прийнятих рішень. Все це може бути досягнутим в процесі аналізу. Однак тільки вірно організована робота за аналітичним дослідженням результатів господарювання може обґрунтовано вплинути на хід господарських процесів.

Проведення аналізу повинно стати органічною частиною службових обов'язків кожного фахівця, керівника різних рівней господарювання, обов'язком всіх службовців, що мають відношення до прийняття управлінських рішень. Звідси витікає важливий принцип організації аналізу – обґрунтований розподіл обов'язків проведення аналізу між окремими виконавцями.

Аналітична робота поділяється на такі організаційні етапи: виділення суб'єктів і об'єктів аналізу; вибір організаційних форм їх обстеження і розподілу обов'язків між окремими дослідниками; планування аналітичної роботи; інформаційне та методичне забезпечення аналізу; аналітична обробка даних про хід і результати господарювання; оформлення результатів аналізу; контроль за впровадженням у виробництво пропозицій, зроблених за результатами аналізу.

В сукупності вони являють комплекс організаційних елементів, здатних забезпечити ефективність аналізу. Організаційні форми аналізу господарської діяльності визначаються складом апарату та технічним рівнем керівництва. Діяльністю усіх економічних служб керує заступник директора з економічних питань. Він організовує свою економічну роботу, в тому числі й по аналізу господарської діяльності. Безпосередньо йому підлегли планово-економічний відділ, відділ праці, заробітної плати та бухгалтерського обліку. В окремий структурний підрозділ виокремлено групу економічного аналізу.

Доход є основним джерелом відшкодування коштів на виробництво продукції, її реалізацію та реалізацію послуг, формування фінансових ресурсів, створення фондів споживання, всебічного розвитку.

Як і всі показники фінансово-господарської діяльності, дохід залежить від ряду факторів, які впливають на його величину. Такими факторами можуть бути: зміна обсягу продукції, послуг; зміна структури випущеної продукції; зміна цін на продукцію та її собівартість (ресторанний бізнес). Розглянемо формування собівартості робіт. Найбільш узагальнюючим показником собівартості робіт, який відображає прямий зв'язок з прибутком, є рівень витрат на 1 гривню продукції. Його розраховують як відношення собівартості робіт до виручки від виконання таких робіт:

$$B = \frac{\sum k \cdot c}{\sum e \cdot o}$$

де k – кількість продукції в натуральному виразі;

c – собівартість одного виробу;

e – ціна одного виробу;

o – кількість виробів

B – витрати на 1 гривню продукції.

Відхилення фактичного рівня витрат на 1 гривню продукції від планового залежить від таких основних факторів: зміни структури продукції, зміни собівартості продукції, зміни цін на продукцію.

Вплив факторів визначається наступним чином:

– вплив зміни структури випуску

$$\Delta B_{cmp} = \frac{\sum k_1 \cdot c_0}{\sum k_1 \cdot u_0} - \frac{\sum k_0 \cdot c_0}{\sum k_0 \cdot c_0}$$

– вплив зміни собівартості

$$\Delta B_c = \frac{\sum k_1 \cdot c_1}{\sum k_1 \cdot u_0} - \frac{\sum k_1 \cdot c_0}{\sum k_1 \cdot u_0}$$

– вплив зміни цін на роботи

$$\Delta B_u = \frac{\sum k_1 \cdot c_1}{\sum k_1 \cdot u_1} - \frac{\sum k_1 \cdot c_1}{\sum k_1 \cdot u_0}$$

Важливо визначити, коли і за яких умов починається віддача від вкладених коштів, що досягається з розрахунку точки беззбитковості. Точка беззбитковості – елемент самоокупності. Продажі за межею точки беззбитковості є елементом самофінансування. Розрахунок точки беззбитковості, її аналіз є основними аспектами управління, постійними і змінними витратами та обсягом реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Розрахунок точки беззбитковості дозволяє визначити за якого обсягу продажу підприємство буде беззбитковим, тобто той обсяг продажу, нижче якого підприємство починає втрачати кошти.

Точка беззбитковості – це рівень фізичного обсягу продажу при заданій ціні протягом окремого періоду часу (місяць, квартал, рік), за рахунок якого підприємство покриває витрати. Дохід у підприємства виникає за точкою беззбитковості.

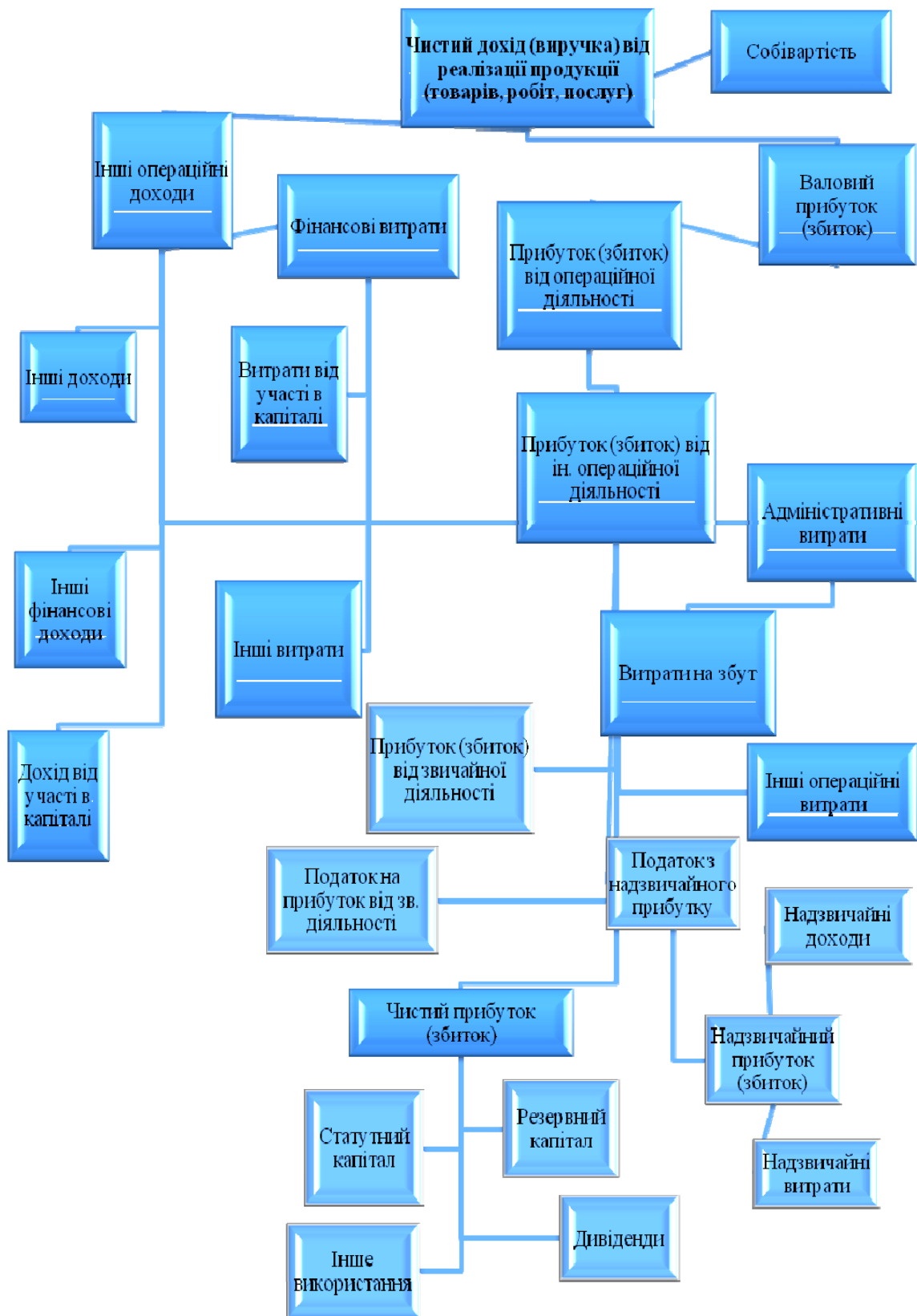

Рис. 3. Формування чистого прибутку (збитку) підприємства

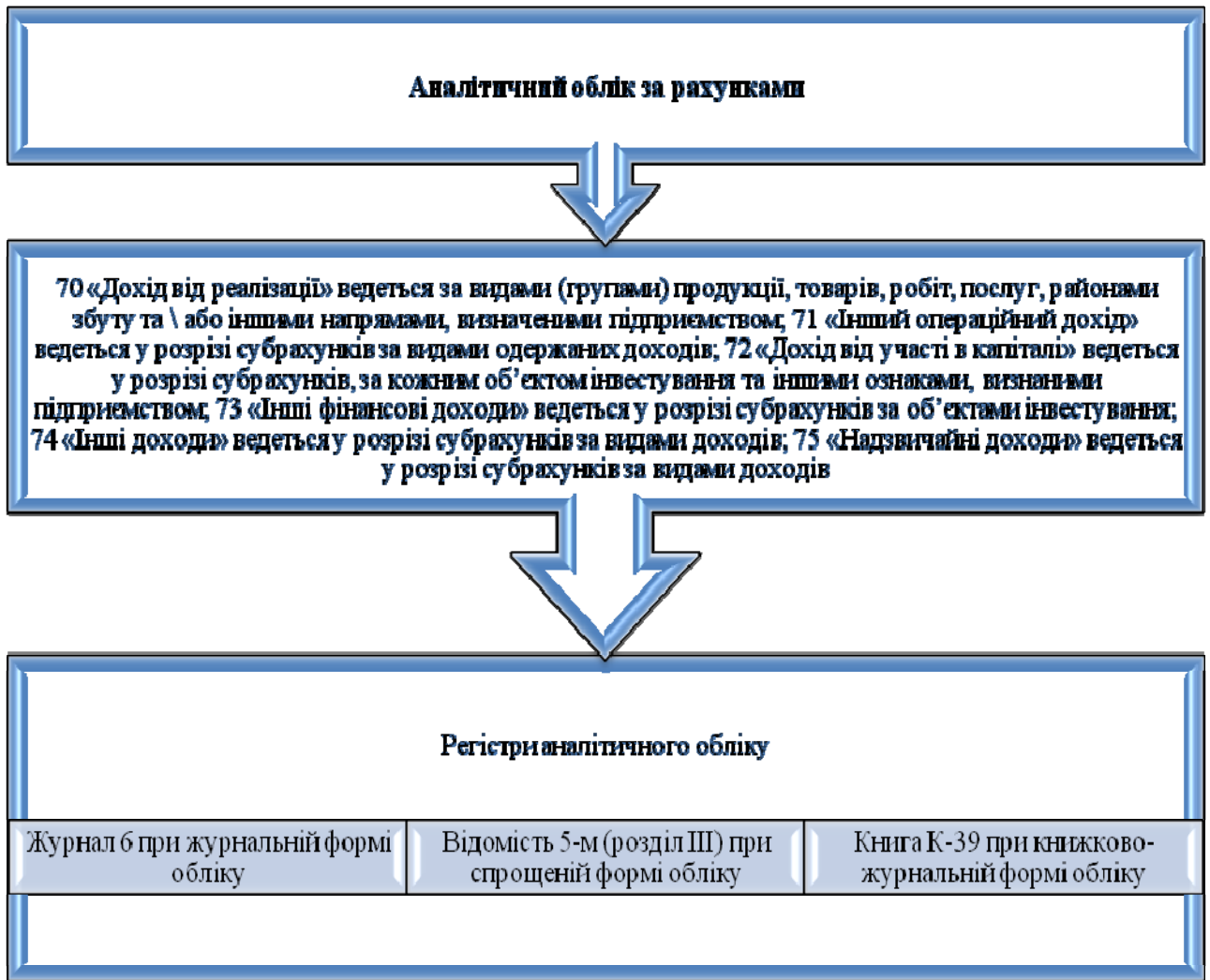

Рис. 4. Схема побудови аналітичного обліку за рахунками 70 «Дохід від реалізації», 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 75 «Надзвичайні доходи» в бухгалтерії розглянуто

Точка беззбитковості показує, за якого обсягу виробництва і реалізації продукції виручка від реалізації дорівнює витратам на виробництво.

$$T = \frac{ПВ}{ЦП - ЗВ}$$

де ПВ - постійні витрати;

ЦП - ціна одиниці продукції;

ЗВ - змінні витрати на одиницю продукції.

Висновки

Отже, туристично-готельне господарство - важлива складова сфери послуг України. Його ефективне функціонування є індикатором позитивних змін в економіці нашої держави, важливою передумовою інтенсифікації міжнародних зв'язків та інтеграції країни у світове співтовариство. Пріоритетним напрямом розвитку сфери туристично-готельних послуг є доведення їх якості до міжнародних стандартів та удосконалення туристичних технологій, впровадження нових видів

і форм обслуговування, що дозволить у більш повному обсязі задовольнити потреби клієнтів.

Проте недостатній рівень інвестицій та капіталовкладень, недосконалість функціональної структури, низький рівень надання основних та додаткових послуг не дають можливість використати повністю наявний потенціал і зайняти належне місце серед найрозвинутіших туристичних країн світу.

Проаналізувавши усе вищевикладене, можна зробити такі висновки та узагальнення. На сьогодні дохід - одна з основних форм грошового накопичення, що створюється у галузях економіки. Вона займає одне з центральних місць у загальній системі вартісних інструментів і важелів управління і є рушійною силою ринку. Саме прибуток визначає для підприємницької діяльності рішення трьох корінних взаємозалежних проблем: що продавати, як продавати і для кого продавати і, таким чином, визначає політику формування прибутку - політику

планування, організації, аналізу і контролю витрат і доходів в середині підприємства.

Поняття доход, як економічної категорії, було об'єктом дослідження економічної науки з початком встановлення капіталістичного устрою і залишається ним дотепер. Економісти різних епох та шкіл давали різні визначення прибутку, яке пройшло генезис від простого визначення, що прибуток виникає внаслідок продажу товарів за кордоном дорожче, ніж їх купили, до складних сучасних концепцій, які дають кількісне обґрунтування участі найважливіших факторів (у т. ч. освіти, науки) у створенні національного прибутку і привласненні відповідної частини цього прибутку.

Список літератури

1. Господарський кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст.144), із змінами, внесеними згідно із Законами N 2850-VI ([2850-17](#)) від 22.12.2010.

2. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356), із змінами, внесеними згідно із Законами N 2850-VI ([2850-17](#)) від 22.12.2010. Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду N 1-рп/2010 ([v001p710-10](#)) від 12.01.2010.

3. Закон України Про оподаткування прибутку підприємств (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 4, ст. 28) Вводиться в дію Постановою ВР N [335/94-ВР](#) від 28.12.94, ВВР 1995, N 4, ст. 29, із змінами, внесеними згідно із Законами N 2850-VI ([2850-17](#)) від 22.12.2010. Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішенні Конституційного Суду N 5-рп/2010 ([v005p710-10](#)) від 16.02.2010

4. Наказ N 290 від 31.12.99 м. Київ, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 1999 р. за N 860/4153: Про затвердження Положення(стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів N 1125 ([z0970-09](#)) від 25.09.2009

1. Наказ N 353 від 28.12.2000 м. Київ, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 січня 2001 р. за N 47/5238: Про затвердження Положення(стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів N 1238 ([z1084-08](#)) від 14.10.2008 [див. додаток I].

5. Податковий кодекс України із змінами, внесеними згідно із Законом N 2856-VI ([2856-17](#)) від 23.12.2010

6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит” вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 6-те вид., доп. і перероб. – Житомир. : ПП „Рута”, 2005. – 756 с.

7. Верескун Г. В. Інтерпретація обліку фондів розвитку підприємництва / Г. В. Верескун, А. В. Хмелевська // Облік, аудит і економічний аналіз : історія становлення, проблеми та перспективи: збірник наукових

праць студентів та молодих вчених. – 2008. – Т. 1 – С. 52–55.

8. Гладких Г.В. Фінансовий облік: Нав. Посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 480 с.

9. Гончаренко О. О. Облік використання нерозподіленого прибутку державного комерційного підприємства / О. О. Гончаренко, Я. В. Маршупа // Вісник ХНУ. – 2008. – № 1 Т. 2 – С. 35–38.

10. Лишценко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник. – Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2004. – 632 с.

11. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005 р. – 503 с.

Стаття надійшла до редколегії 14.02.2011

Рецензент: д-р економ. наук, проф., завідувач кафедри Бухгалтерського обліку, проректор з навчальної роботи ЖНАУ Ю.С. Цаль - Цалко, Житомирський національний агроекологічний університет, Житомир